

**THEORIES
OF TRANSLATION
An Anthology of Essays from
Dryden to Derrida**

Schulte, R. & Biguenet, J. (Eds.)

The University of Chicago Press, Chicago, 1992

RIEV. Revista Internacional de los Estudios Vascos.
Año 41. Tomo XXXVIII. N.º 2 (1993), p. 197-200
ISSN 0212-7016
Donostia: Eusko Ikaskuntza

Rainer Schulte, Dallasko Texas Unibertsitateko Itzulpen Estudioetarako Zentruaren zuzendari, eta arte eta humanitateetako irakasle denak eta John Biguenet, Amerikar Itzultzaile Literarioen Elkartearen presidente ohiak eta gaur egun New Orleanseko Loyola Unibertsitatean ingelesaren irakaskuntzan dabilenak, elkar harturik itzulpen-ikerketaren bibliografian jadanik ezaguna den liburu-motaren ildotik obra berri bat eskaini digute.

Oker ez banago behintzat, gisa honetako lehen liburua Edmond Cary, itzultzaile, interpretari eta traduktologo ospetsuak argitaratu zuen frantsez les *grand traducteurs français* (1963) izenburupean.

Alemanieraz klasikoa eta sarri aipatua den *Das Problem des Übersetzens* (1973), H. J. Störig-ek editatua etorri zen ondoren. Geroxeago T. R. Steiner-ek Translation Theory 1650-1800 argitaratu zuen 1975ean eta bi urte geroago A. Lefevere traduktologoak, sail berean plazaratu zuen bere *Translating literature: the German tradition (from Luther to Rosenzweig)*. Eta azkenik, Julio-César Santoyok *Teoría y Crítica de la Traducción*: (1987) argitaratu du Espainian gaztelaniaz.

Hedadura handiagoz edo txikiagoz, hizkuntza bakarraren edo gehiagoren esparrua kontutan hartuz, gisa honetako antologiek aldi eta alde desberdinetan itzulpenaren inguruan esanak biltzea dute helburu. Halere, bakoitzak bilduma-egilearen ikuspegi eta balioespen bereziaren berri eskaintzen du, bai egindako aukeran eta bai sarrera, ohar eta iruzkinetan.

Amerikar irakasle hauek eskaintzen diguten antologia Ingalaterra, Alemania, Frantzia, Holanda, Espainia, Ipar Amerika eta Hego Amerikako garrantzizko zenbait pentsalarik itzulpenaz esandakoaz mamiturik dator. Erromatarren eta Kristau-aroko pentsamenduari buruz Hugo Friedrich, Alemaniako Freiburgen hil arte hizkuntza erromantzeen irakasle izan zenak idatziriko artikulua batez hasten da liburua eta ondoren, hurrenez hurren, J. Dryden, A. Schopenhauer, F. Schleiermacher, W. von Humboldt, J. W. von Goethe, D. G. Rossetti, F. Nietzsche, W. Benjamin, Ezra Pound, J. Ortega y Gasset, P. Valéry, V. Nabokov, R. Jakobson, O. Paz, P. Szondi, Y. Bonnefoy, H. Schogt, M. Ribbatterre, J. Derrida eta Hans Erich Nossack testuetako pasarte hautatuzko 238 orrialde datoz.

Bestalde gisa honetako liburuetan ohi denez, bukaeran autoreen biografiak eta itzulpenari buruzko bibliografia hautatu zabalak dator, urtez urte emana.

Antologia honen antz handiena duen Störigenarekin erkatuz gero honako aldeak nabari zaizkio: azken honenak garrantzi handiago ematen die alemaniar pentsalariei, San Jeronimo eta Ortega y Gassetek landa, ez du beste teorilari atzerritarrik aipatzen; bestalde, Brang eta Dedecius bezalako lanen bitartez eslabarren, eta bereziki sobietar ohien ikuspegi zabalak eskaintzen du.

Schulte-Bigueneten antologia Dryden ingelesarengandik berariaz hasten da, nahiz eta Hugo Friedrichen artikulua batean antzinateaz ere hitz egiten den, batez ere pentsamendu edo gogoeta modernoan interesaturik agertzen delarik. Bestalde, aipaturiko herrialdeetako gogoetalaririk nagusienak hartzean, aurreko antologia gehienak ez bezalako zabaleraren jabe da. Muga edo hutsune bat egotz lekiok: tamalez, Ćukovskij-ren *Iskusstvo Perevoda* (1936) obratik hasi eta gaur egunera arte Sobietar Batasun ohian eta hizkuntza eslabiarren eremuan (Polonia, Txekia, Slovakia, Bulgaria, Jugoslavi ohia eta abarrear), oro har, argitaratutako bibliografiaren artean badira ekarpen interesgarriak egin dituztenak eta horrelako antologia batean agertzea merezi zutenak.

Esan bezala, Johan Dryden ingelesaren kasua salbu, antologia honetan ageri diren pentsalari guztiak, kronologiari dagokionez, hemeretzigarren eta hogeigarren mendeetakoak dira, halere beharrezko zen aurreko garaien ikuspegia ondoren sortutako pentsamoldeak hari historikoan behar bezala kokatu eta ulergarri bihurtzeko. A. Bermanek "Anexionista", "etnozentriko" edo "hipertestual" deituko lukeen itzulpen joera hori XVIII mendean hasi zen aldatzen eta paradoxazkoa dirudien arren, "les belles infidèles" deituen herrialdean jaiotako Diderot eta D' Alembert izan ziren bide berrien lehen urratzaileak. Joera berria honek, sorburu-testuarekiko sentsibilitate eta errespetu handiagoz jokatzeko zuenak, XIX mendean eta Alemania erromantikokoan aurkitu zuen erroak ezartzeko lurrik gizonea, Humboldt, Nietzsche, Goethe, Schopenhauer eta Schleiermacher bezalakoengana gogoeta eta entseieuekin. Pentsalari bakoitzak bere ñabardurak proposatzen dituen arren, guztien baitan itzultzailea testu arrotzera eraman beharra azpimarratzen dute eta ahal den heinean, testuaren "arrotzatsuna" gorde behar den iritzikoak dira. Jatorrizkoa "leuntzen" edo "apaintzea" hura desuseztatzea adinaxe den ustea agertzen dute.

Gaztelaniaren eremuari dagokionez, XX mendeko bi idazle eta pentsalari gailen datoz antologian: J. Ortega y Gasset eta Octavio Paz. Lehenak Alemanian ikasketak egitean ezagututako Schleiermacherren "Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens" entseiuiko ideiak zabaldu zituen bere "La Miseria y el Esplendor de la Traducción" (1937) idatzian. Bide batez, esan dezagun, J. C. Santoyoren antologian ezin izan zela obra hau argitaratu autore-eskubideak zirela-eta. Hasiera batean Buenos Airesko "La Nación" egunkarian bost artikulutan argia ikusi zuen eta sarritan berredituriko entseiu hau irakurri nahi duenak hona jo behar du: J. Ortega y Gasset, *Obras Completas*: Tomo V (1933-1941) (Madrid: Revista de Occidente, 1947) 429-48 orr.

Idazle hegoamerikar sonatuari dagokionez, berriz, bere "*Traducción: Literatura y Literalidad*" (Barcelona Tusquets, 1971) lantxoan dator Irene del Corraleke ingelesez jarria.

Azkenik, bi hitz, antologiaren amaieran datorren bibliografiak: Drydenek 1680an bere *Ovid's Epistles* itzulpen-lanari ezarri zion hitzaurretik hasi eta D. Weissborten *Translating Poetry: The Double Labyrinth*, 1989an buruturiko editore-lanera bitartean itzulpenaz idatzi duten berrehunen bat autorearen aipamena dator. Azken mendeotako pentsalari eta hizkuntzalari nagusienek itzulpenari aitortu dioten garrantziaz jabetzeko aski esaguratsua da aipaturiko bibliografia. Norbaitek oraindik ere zalantzak balitu, gure artean, munduko lanbiderik zaharrenetarikoa den honetan aritzeak hizkuntza eta kulturaren etorkizunerako duen muntaz, aski luke Schulte-Biguenetena bezalako antologia bat eskuetan hartu eta bertan murgiltzea; ziur nago ez dela aterako irakurketatik sartu den bezala.

Xabier Mendiguren Bereziartu